

STUDIJNÍ OBOR ÚZEMNÍ/PROSTOROVÉ PLÁNOVÁNÍ NA ČESKÉ ZEMĚDĚLSKÉ UNIVERZITĚ – PRVNÍ ABSOLVENTI

Karel Maier, Veronika Šindlerová

Po dlouhá léta českému územnímu plánování a managementu regionálního rozvoje chybělo vlastní akademické pracoviště, které by se na tyto disciplíny, zahrnované Evropskou unií pod obor prostorového plánování, zaměřovalo. Magisterský obor Prostorové plánování konečně vznikl na České zemědělské univerzitě v Praze a letos jej úspěšně dokončili první absolventi.

Jak to vše začínalo

Diskuse o tom, jak se mají odborně připravovat urbanisté pro územní, respektive prostorové plánování, probíhají přinejmenším od roku 1968 [Bulletin Územní plánování, 1968]. Následující normalizace nakonec dala vzniknout oboru Urbanismus na fakultách architektury, ale jejich profil byl jenom jakousi přípravkou pro práci v urbanistických střediscích tehdejších Stavoprojektů, a jako takové tyto obory po roce 1989 zanikly, stejně jako ony státem kontrolované projektové ústavy. Na Fakultě architektury ČVUT v Praze byl sice v devadesátých letech akreditován obor Prostorové plánování, nikdy ale nebyl otevřen. Po urbanistech schopných pracovat jako plánovači měst a regionů nebyla větší poptávka, práci zastali praktici vyšší ze zprivatizovaných urbanistických pracovišť, kteří si založili své vlastní plánovací kanceláře.

Postupem času se stav, kdy si absolventi škol architektury autorizovaní pro obor architektura mohli při nedostatku jiných zakázek „odskočit“ i do projektování územně plánovací dokumentace či územně plánovacích podkladů, stále více ukazoval jako problematický. Vladimír Dujka v článku uveřejněném v Aktualitách AUÚP v roce 2011 v této souvislosti napsal, že „špatný územní plán je mnohem horší než špatná nebo špatně umístěná stavba“ [AUÚP 83/2011]. Snad ještě problematičtější je situace na úřadech územního plánování vzniklých roku 2007, jejichž pořizovatelé vykonávají zkoušku zvláštní odborné způsobilosti pro obor Územní plánování podle §§ 21 až 25 zákona číslo 312/2002 Sb., o úřednicích územ-

ních samosprávných celků a o změně některých zákonů, po pouhých třech týdnech školení.

Na nepříznivou situaci reagovala Fakulta životního prostředí České zemědělské univerzity v Praze. Nejprve byl zřízen bakalářský studijní obor Územní plánování, jehož absolventi jsou připravováni především pro výkon státní správy v územním plánování, včetně práce na úřadech územního plánování. Součástí výuky je proto i příprava pro vykonání zkoušky zvláštní odborné způsobilosti pro obor Územní plánování. Výuka bakalářů územního plánování byla zahájena od akademického roku 2010/2011, za přímé účasti úředníků Odboru územního plánování MMR jako expertů – praktiků. Od roku 2014 je vzdělání absolventů bakalářského oboru Územní plánování uznáno Českou komorou architektů jako obor příbuzný pro autorizaci architekta v oboru Územní plánování podle § 4 odst. 2b) zákona číslo 360/1992 Sb., o výkonu povolání autorizovaných architektů a o výkonu povolání autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě.

Omezení oboru na bakalářský stupeň se záhy ukázalo jako limitující. Původní představa, že nejvyšší absolventi budou pokračovat ve studiu urbanismu na školách architektury nebo geografie, narazila na malou průchodnost mezi jednotlivými obory a školami. Ve skutečnosti až na výjimky zůstávali absolventi bakalářského studia územního plánování na své Alma Mater, aby získali inženýrský titul například v oboru Komplexní pozemkové úpravy nebo Regionální environmentální správa. V roce 2014 proto

Česká zemědělská univerzita požádala o akreditaci navazujícího magisterského studia Prostorové plánování. Ta byla udělena v roce 2015 a výuka byla zahájena na podzim roku 2016. Tím bylo studium územního / prostorového plánování na ČZU dokončováno.

Zaměření studia, specializace a profil absolventa

Program studia v bakalářském i magisterském stupni je založen na kombinaci teoretické přípravy a praktické činnosti v projektech. Bakalářský stupeň je zaměřen hlavně na osvojení praktických znalostí o procesech územního plánování, přičemž obeznámení se s dovednostmi projektanta územního plánování a nezbytný teoretický komponent v oblastech environmentálních a technických věd, urbanismu a institucionálního prostředí podporuje především tyto základní praktické znalosti.

Magisterská výuka si klade za cíl propojit a obohatit nabyté základní praktické znalosti a dovednosti poznáním a pochopením obecných, často navzájem kontroverzních teoretických principů a postulátů v oblastech společenských věd. Zároveň dává studentovi na výběr tři možná zaměření pokrývající základní témata prostorového plánování tak, jak jsou vymezena v Kompendiu evropského prostorového plánování [EC 1997: 24]: regionální politiky, plánování využití území sídel a regionů a management a plánování krajiny. Tato zaměření mají podobu specializací Regionální rozvoj, Udržitelný rozvoj území a Krajina a plánování.

Poprvé na veřejné vysoké škole v České republice tak vznikl obor nejen zaměřený na všestrannou profesionální přípravu pro územní plánování, ale přesahující i do dalších oblastí prostorového plánování. Propojení vzdělávání urbanistů – projektantů územního plánování, strategických plánovačů a úředníků veřejné správy působících v územním plánování a regionálním rozvoji je podle našeho názoru příspěvkem k naplnění cíle Strategického rámce České republiky 2030, který usiluje o propojení územního plánování, managementu regionálního rozvoje a strategického plánování [Česká republika 2017:83].

Výuka magisterského oboru Prostorové plánování kombinuje teoretické předměty s aplikovanou ateliérovou projektovou výukou a řízenou odbornou praxí.

Teoretická část výuky se sestává z obecného jádra zabývajícího se vývojem plánovacích teorií a metod, které prohlubuje znalostmi podpůrných disciplín sociologie, ekologie, regionální vědy a informační a komunikační technologie. Navazuje řada povinně volitelných předmětů zaměřených podle zvolené specializace.

Projektová ateliérová výuka je středobodem pro přípravu profesionála v činnostech prostorového plánování. Svým třicetiprocentním podílem na celkovém počtu výukových hodin studijní obor plní kritérium uplatňované Českou komorou architektů pro uznané studium pro autorizaci v oboru Územní plánování (s označením A.2) podle § 4 odst. 2 písm. b) Zákona 360/1992 Sb., o výkonu povolání autorizovaných architektů a o výkonu povolání autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě. Pro projektovou výuku byl přijat standard atelierů uplatňovaný na školách architektury, tedy sekvence tematických semestrálních projektů. Počíná se analýzami území a pokračuje se urbanistickým návrhem, územním a regulačním plánem a analýzou územně plánovací dokumentace na regionální úrovni v bakalářském stupni. V magisterském stupni si v projektech studenti prohloubí své znalosti a zkušenosti z územního plánování na úloze zpracování územního plánu konkrétního města, osvojí si zkušenost s tvorbou koncepce udržitelného

rozvoje městské aglomerace či regionu se specifickými plánovacími problémy a tématy (např. suburbanizace, rozvoj posttěžebního regionu a krajiny, rozvoj území se specifickou zátěží rekreací, cestovním ruchem či významnou infrastrukturální investicí do území). V dalším projektu podle zvolené specializace vypracují krajinný plán, plán regionálního rozvoje nebo strategii udržitelného rozvoje území v měřítku města a nakonec, jako poslední projekt magisterského studia před diplomovou prací vypracují komplexní strategii rozvoje obce nebo mikroregionu.

Odborná praxe se inspirovala tzv. referendariátem německých škol prostorového plánování. Praxe probíhá pod patronátem Ministerstva pro místní rozvoj na pracovištích prostorového plánování (zpravidla úřad územního plánování, odbor nebo oddělení územního / regionálního rozvoje, popřípadě odborné pracoviště autorizované pro projektování územně plánovací dokumentace a územně plánovacích podkladů).

Struktura výuky odpovídá kritériím uvažovaným Asociací evropských škol plánování (Association of European Schools of Planning, AESOP) a Evropské rady prostorových plánovačů (European Council of Spatial Planners) pro začlenění do seznamu evropských škol územního / prostorového plánování [AESOP 1995]. Organizace AESOP proto v letošním roce přijala Fakultu životního prostředí České zemědělské univerzity jako svého institucionálního člena.

Absolventi oboru Prostorové plánování získají předpoklady k vysoce odborným činnostem v plánování regionů, sídel a krajiny a uplatní své vzdělání v povolání v prognostických, výzkumných, poradenských a řídicích funkcích ve veřejném i soukromém sektoru. Jsou připravováni pro uplatnění na regionální, národní, popřípadě i mezinárodní úrovni státní právy, v územní samosprávě či nevládních organizacích a v soukromém sektoru, zde zejména v činnosti projektanta územního plánování, a pro práci v expertních a konzultčních týmech vytvářejících rozvojové scénáře a připravujících dokumenty strategického plánování.

Projekty studentů magisterského studia prostorového plánování budou podrobovány srovnání s pracemi studentů středoevropských škol urbanismu v soutěži O nejlepší urbanistický projekt pořádané Asociací pro urbanismus a územní plánování ve spolupráci s Fakultou architektury ČVUT v Praze. V roce 2018 získala práce Územní plán Nové Strašecí studentů Lenky Chlanové, Evy Krňanské, Daniely Noska a Barbory Štěpánové v této soutěži zvláštní uznání.

První absolventi magisterského oboru

V květnu 2018 úspěšně absolvovali první magisterští studenti. Zaměření i kvalita zpracování diplomových prací prokázaly obstojnou úroveň schopností řešit samostatně aktuální prostorově plánovací témata. Až na výjimky se diplomové práce zabývaly návrhem řešení konkrétních plánovacích a urbanistických problémů, a to jak v měřítku celých regionů a mikroregionů, tak v měřítku měst a obcí či jejich částí, a také krajiny. Mezi diplomovými pracemi se objevily návrhy územních studií, strategických plánů mikroregionů, koncepcí rozvoje celých měst i jejich částí. Diplomové práce byly zaměřeny například na specifickou problematiku řešení potenciálních důsledků smršťování měst, regenerace brownfields či rozvoje systému veřejných prostranství. Všechny diplomové práce byly zpracovány v GIS nebo v CAD. Absolventi tak prokázali také připravenost na práci v nejrůznějších nástrojích správy a tvorby dat a grafických výstupů plánovací práce.

Diplomové práce uspěly v konkurenci těch nejlepších diplomových prací z celé České zemědělské univerzity v Praze, resp. její Fakulty životního prostředí. Studentka Tereza Lejnarová obdržela Cenu rektora ČZU v Praze za vynikající diplomovou práci a studenti Barbora Štěpánová a Radek Baloun získali za rovněž vynikající diplomové práce Cenu děkana Fakulty životního prostředí ČZU v Praze.

Ukázky nejúspěšnějších diplomových prací

Bc. Tereza Lejnarová:

Pardubice – Koncepce severojižní osy (Přednádraží sever – Přednádraží jih)

Vedoucí diplomové práce:

Ing. arch. Veronika Šindlerová, Ph.D.

Cílem diplomové práce bylo prověřit a navrhnout vhodné využití a uspořádání dlouhodobě urbanisticky nestabilizovaného území mezi pardubickým hlavním nádražím a řekou Labe a mezi kolejištěm nádraží a ulicí Teplého. Zadáání požadovalo koncipovat novou severojižní urbánní osu propojující obě dosud oddělená území, včetně prověření podchodu pod kolejištěm hlavního nádraží a vytvoření zcela nového jižního nástupu do nádraží. Hlavní důraz měl být kladen na uspořádání soustavy nových veřejných prostorů navazujících na stávající uliční síť.

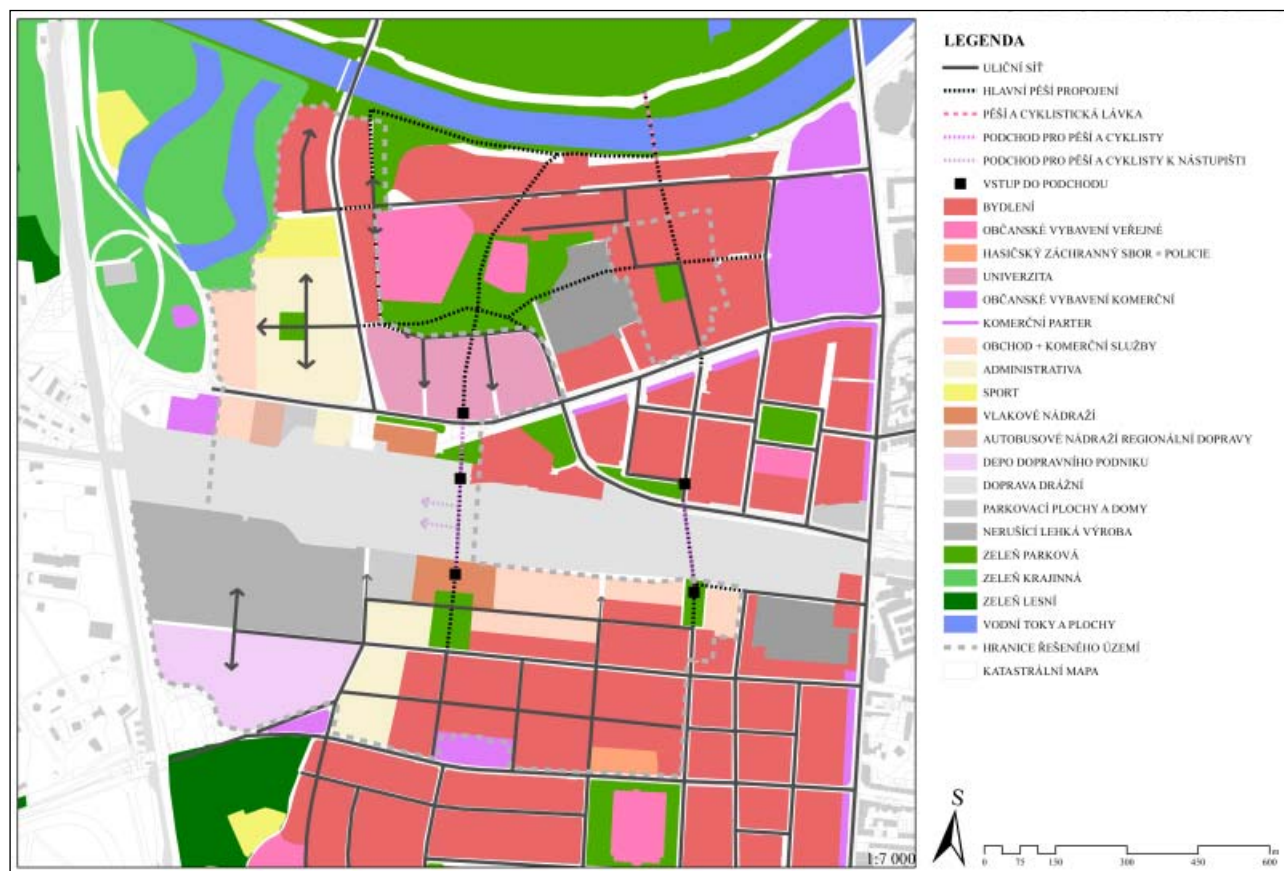
Z oponentního posudku Ing. arch. Pavly Pannové, pořizovatelky nového Územního plánu Pardubice: *Diplomní pro-*

Pardubice – Koncepce severojižní osy: Návrh uliční sítě

jekt přináší i v konkurenci odborných profesionálních názorů nové myšlenky, neotřelé nápady a chytré novinky, například propojení jižního terminálu s hlavním nádražím, s parkem a řekou v dosud nezkoumané poloze východně od budovy nádraží. Jako zvláště precizně zpracované a promyšlené vyzdvihují provedené průzkumy

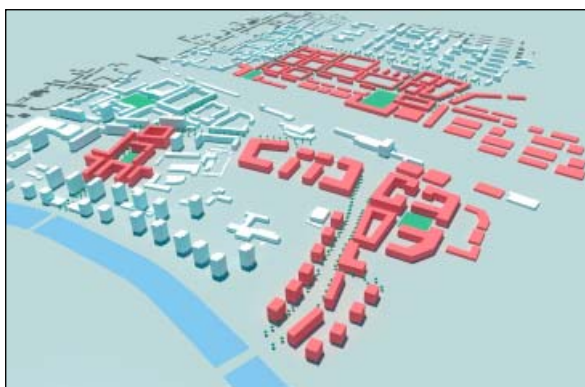
a analýzy zejména zeleně, pokrytí hromadnou dopravou, specifikace občanské vybavenosti atd. a jejich grafické pojetí. Vše je platné a dobře využitelné pro praxi pro úřad, veřejné investory i soukromé developery.

Pardubice – Koncepce severojižní osy: Návrh využití území

Pardubice – Koncepce severojižní osy: Návrh prostorového uspořádání zástavby

*Pardubice – Koncepce severojižní osy:
Náhledová perspektiva od jihovýchodu*

*Pardubice – Koncepce severojižní osy:
Náhledová perspektiva od severozápadu*

Bc. Radek Baloun:
Koncepce rozvoje mikroregionu Veselsko

Vedoucí diplomové práce:
Prof. Ing. arch. Karel Maier, CSc.

Zadání práce požadovalo vypracovat koncepci ve formě strategického plánu, formulujícího cíle rozvoje ve spolupráci

s vybranými aktéry v území a podmínky a aktéry pro jeho dosažení. Student na základě pečlivých analýz navrhl pro Veselsko vizi „zdravý a silný region“, s cíli Udržitelné hospodaření a udržování krajiny, Odolná ekonomika a Obytná kvalita. Pro implementaci vypracoval podrobné akční plány pro všechny aktivity, harmonogram realizace a plánem finančního zabezpečení pro první období.

Oponent práce pan Mgr. František Kubeš ocenil jasně formulované cíle práce a její praktickou využitelnost. Zdůraznil význam místních akčních skupin pro realizaci strategií ve venkovských územích jako je řešený mikroregion.

Bc. Barbora Štěpánová:
Rakovník – Brány do města

Vedoucí diplomové práce:

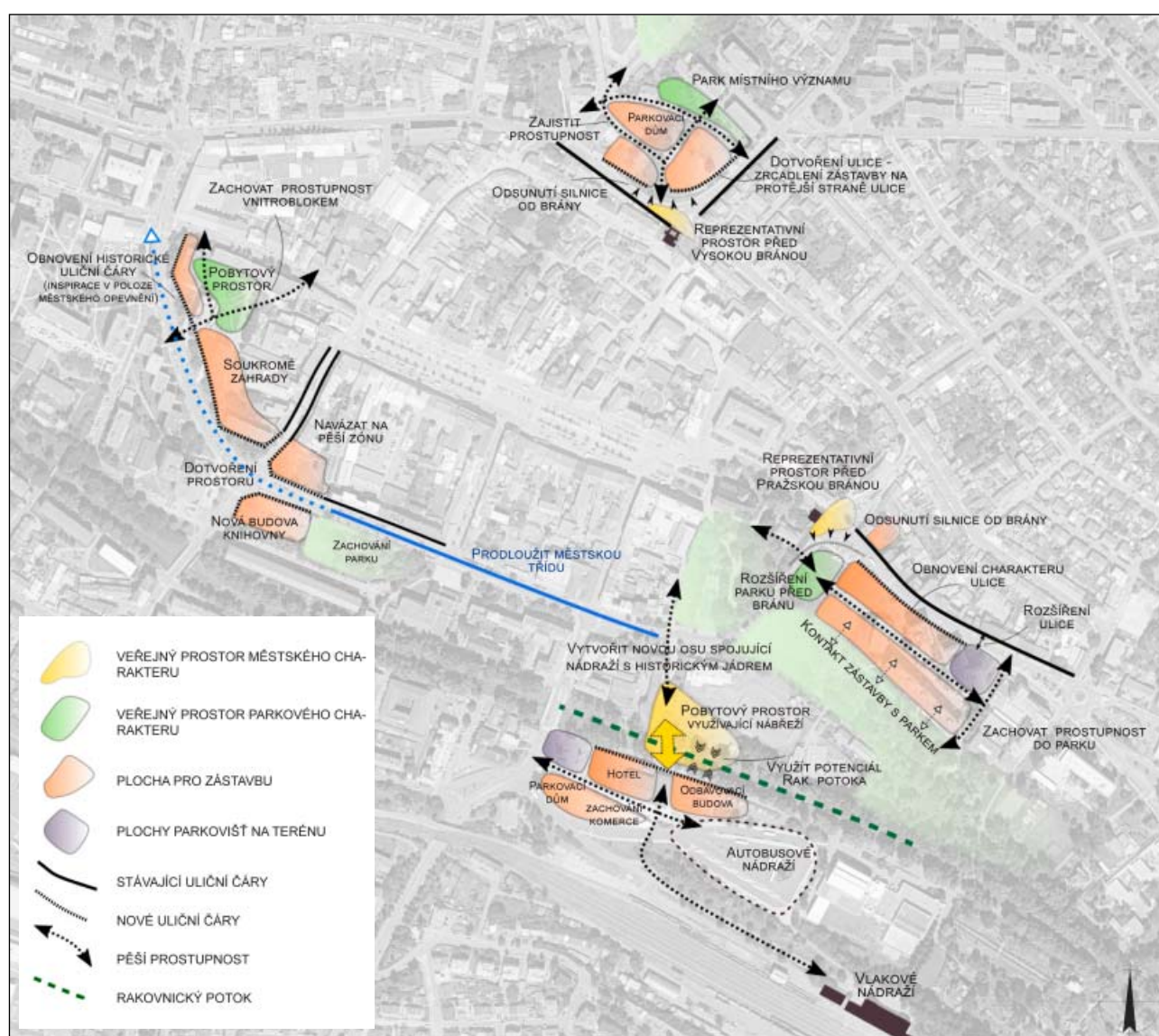
Ing. arch. Veronika Šindlerová, Ph.D.

Cílem práce bylo navrhnout koncepci urbanistického řešení „vstupních bran“ do města Rakovník. Jedná se o jedny z nejexponovanějších prostorů po obvodu historického jádra města (městské památkové zóny) – prostor před Pražskou bránou na příjezdu od východu Prahy, prostor Na Váze včetně sídliště Čs. legií na historickém příjezdu z jihu od Plzně a prostor před Vysokou bránou na příjezdu ze severu od Loun.

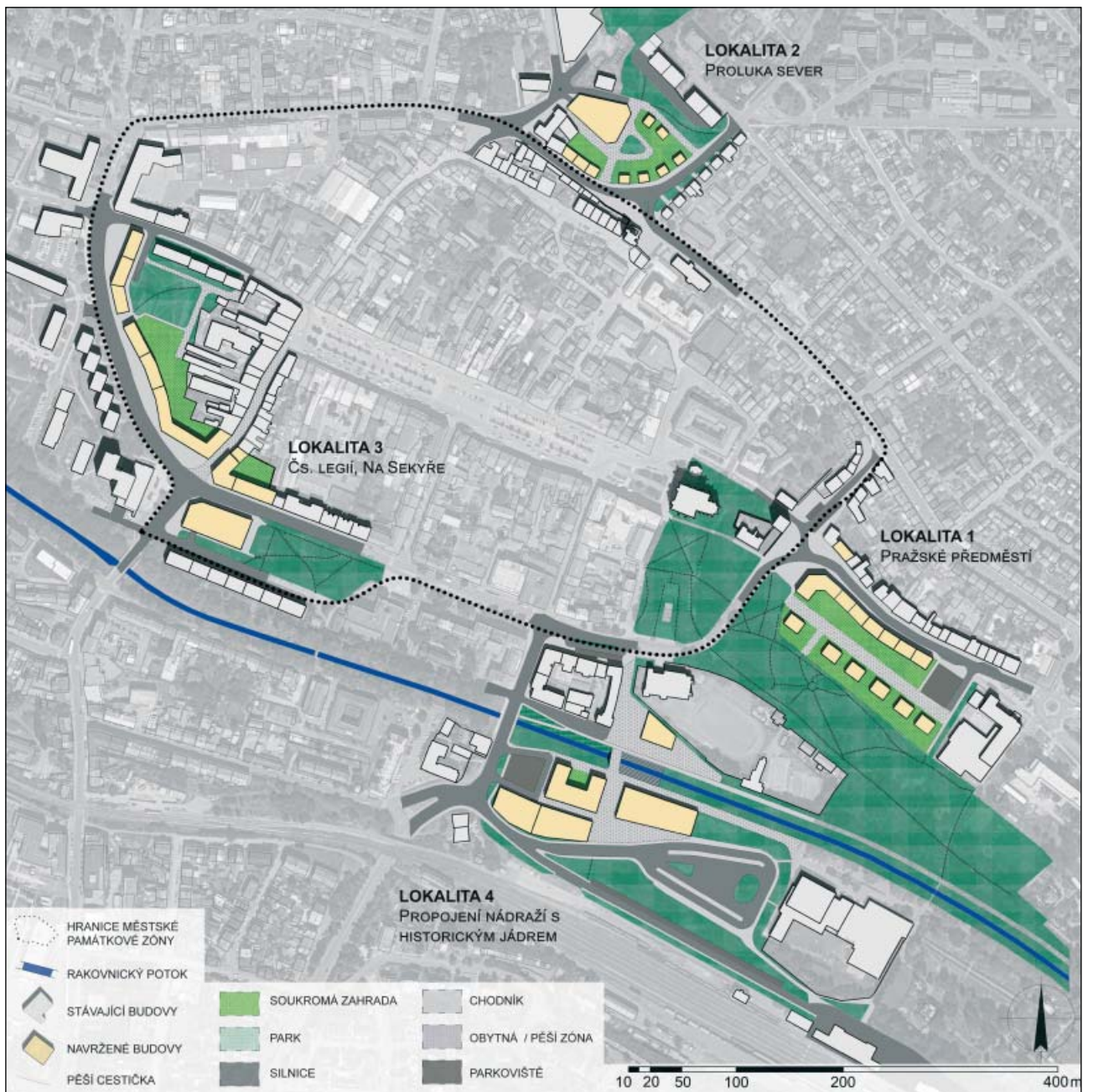
Dále bylo zadáno řešit problematický přístup do centra města z vlakového i autobusového nádraží.

Z oponentního posudku Ing. arch. Jana Sedláka, vedoucího ateliéru na Fakultě architektury ČVUT v Praze: *Přístup diplomantky prokazuje pochopení smyslu úkolu, založené na podrobném studiu podkladů a vlastního místa. Zvolené pojetí v sobě nese vcelku zdařilou kombinaci různých přístupů. Rasantní část přístupu reprezentuje (patrně) již zadání. Tou je likvidace obytných panelových domů. Respektuji tento přístup, jakkoli je dnes asi ještě nereálný. Dráždívou otázkou zde může*

být, do jaké míry jsou již tyto struktury součástí historie města a zda existuje nějaký potenciál jejich transformace a dílčí integrace. Kladně lze hodnotit zjevnou snahu diplomantky o přiměřené navázání na předcházející stav celkové urbánní situace. Tím je míněno především akcentování diferencovaně pojatých, na konkrétní situaci reagujících řešení vstupů do města. Řešení jednotlivých lokalit odráží jejich specifickou situaci. Podobu všech možno považovat za zdařilou díky přiměřené snaze o přiblížení zaniklé prostorové a zčásti i provozní situaci.

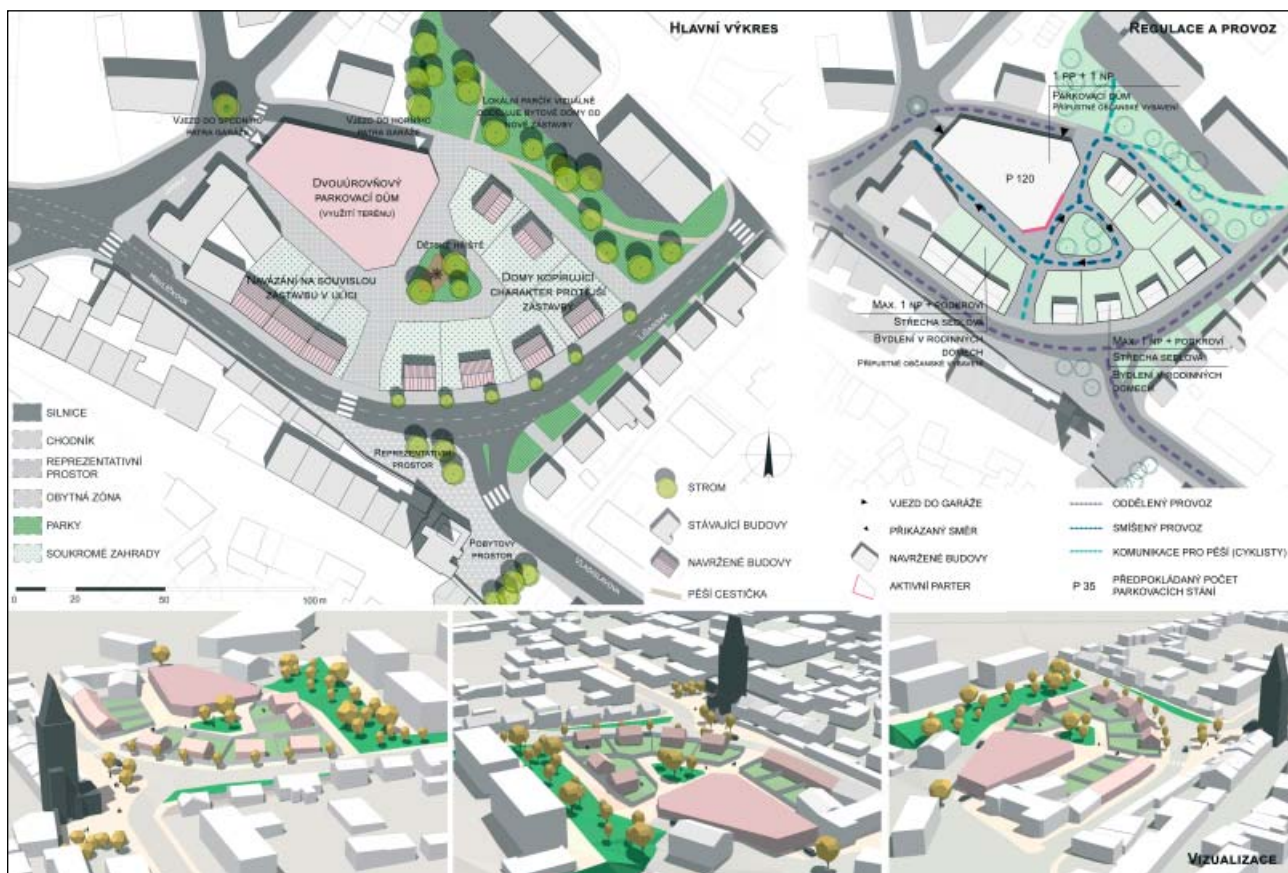
Rakovník – Brány do města: Koncept řešení

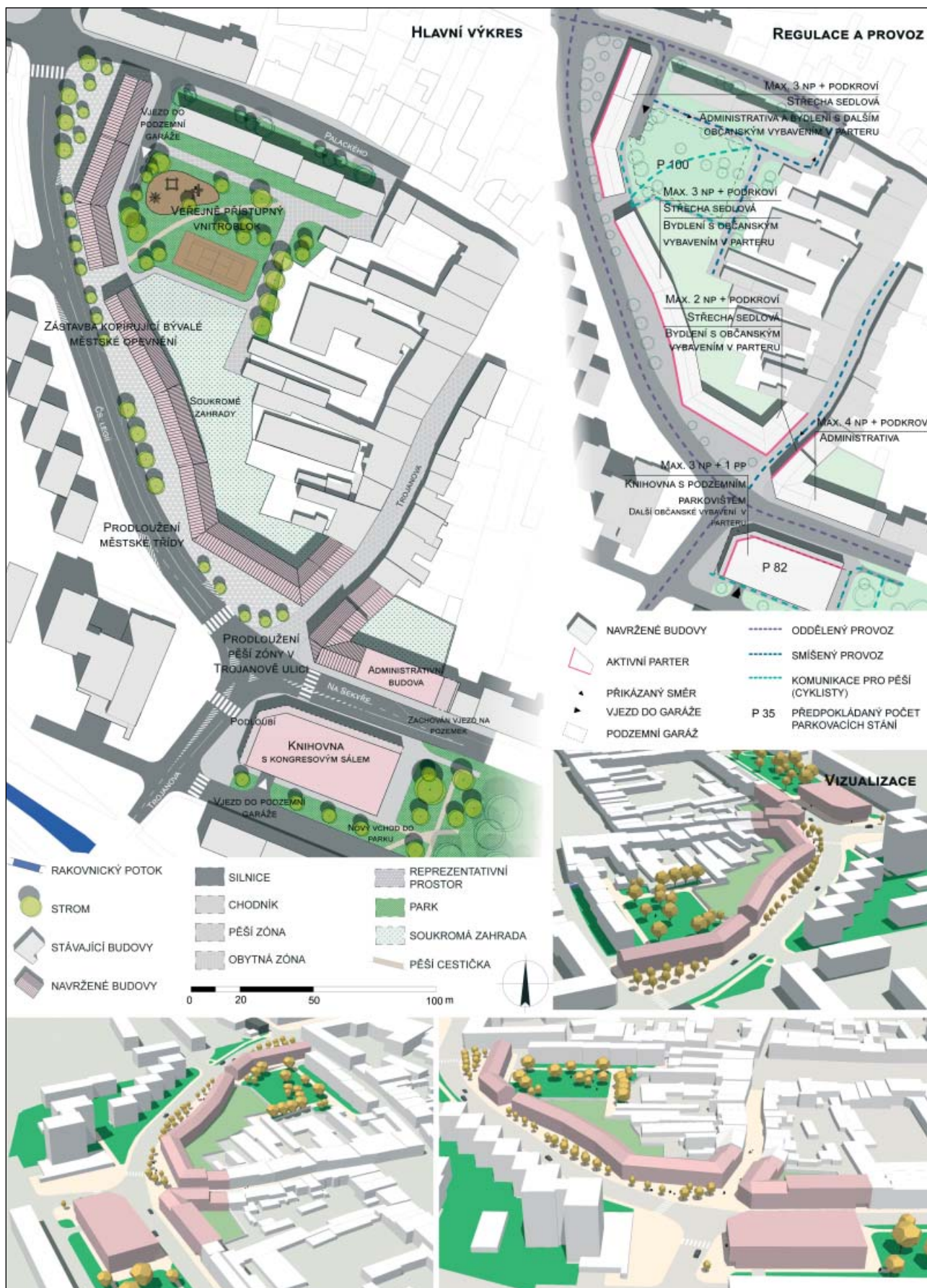
Rakovník – Brány do města: Celkový návrh řešení

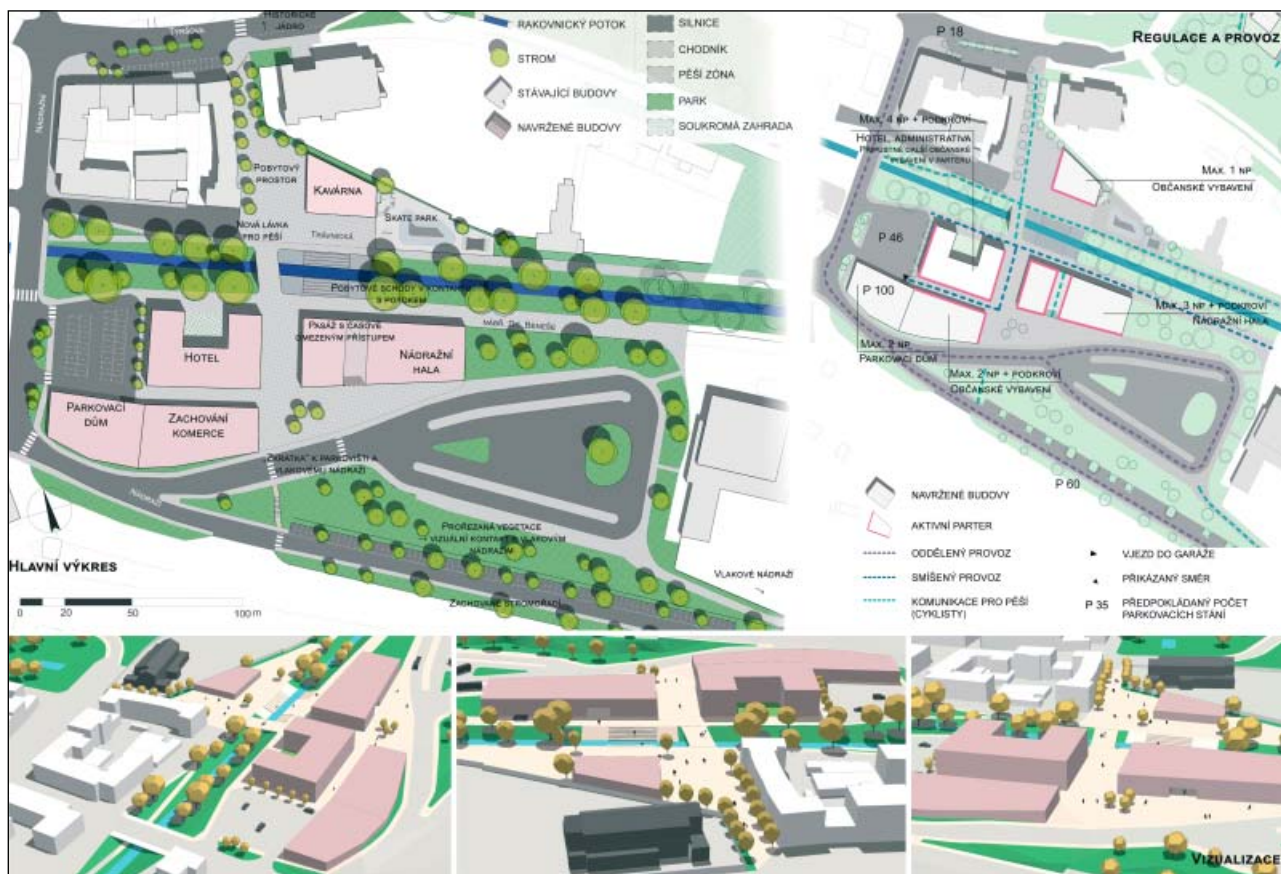
Rakovník – Brány do města: Detailní návrh – Lokalita 1 – Pražské předměstí

Rakovník – Brány do města: Detailní návrh – Lokalita 2 – Proluka sever

Rakovník – Brány do města: Detailní návrh – Lokalita 3 – Čs. legií, Na Sekyře

Rakovník – Brány do města: Detailní návrh – Lokalita 4 – Propojení nádraží s historickým jádrem

Použité zdroje:

AESOP 1995: Core requirements for a high quality European Planning Education. Association of European Schools of Planning. < http://www.aesop-planning.eu/en_GB/core-curriculum>

Územní plánování: Stanovisko architektů-urbanistů k situaci v územním plánování. In: *Bulletin Územní plánování*. Praha, TERPLAN, 1968

Zákon č. 360/1992 Sb., o výkonu povolání autorizovaných architektů a o výkonu povolání autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě.

Česká republika 2017: Strategický rámec České republiky 2030. <https://www.cr2030.cz/strategie/>
 Dujka, Vladimír 2011: Je urbanismus ještě součástí územního plánování? In: *Aktuality AUÚP 83/2011*.

*prof. Ing. arch. Karel Maier, CSc.
 Ing. arch. Veronika Šindlerová, Ph.D.
 Fakulta životního prostředí
 Česká zemědělská univerzita v Praze*

ENGLISH ABSTRACT

First graduates of the study programme Spatial Planning at the Czech University of Life Sciences, by Karel Maier & Veronika Šindlerová

For a long time, Czech spatial planning and management of regional development had no academic workplace focusing on the disciplines it includes. The first graduates of the master's degree study programme in spatial planning graduated from the Czech University of Life Sciences in Prague this year.